

Copyright

Copyright © 01-Mar-2025 Richard Lemmens.

Dit verhaal is beschikbaar onder een Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 internationale licentie. Het is toegestaan dit verhaal te kopiëren, verspreiden en door te sturen, onder de voorwaarde Richard Lemmens als auteur aan te merken. Het is niet toegestaan dit verhaal aan te passen, transformeren of te gebruiken in andere content. Het is niet toegestaan dit verhaal te gebruiken voor commerciële doeleinden. De volledige tekst van de licentie is te vinden op <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Tiedelgort had last van hoofdpijn en was geprikkeld: jetlag. Waarom moest altijd alles gehaast? Om haar hoofd af te leiden kwam ze meteen ter zake. "Waarom halen jullie mij er bij? Ik ben een bioloog, geen linguïst."

Professor Aerbico werd niet afgeschrokken door haar bitse toon. "U was betrokken bij het begin. U bent de enige die er één levend heeft gezien."

Nog meer druk, nog meer verwachtingen. Tiedelgort's hoofdpijn liet zich weer voelen. Mechanisch liep ze achter de professor aan naar de vindplaats. Het was nacht, maar felle studiolampen baadden alles in fel wit licht. Bij aankomst zag ze een paar losse rotskristallen op een gladde bodem liggen, schijnbaar in een willekeurig patroon. Er tussendoor stonden kartonnetjes met nummers en lagen meetlatjes. In de hoek was een stel informatici patroonherkenningsprogramma's aan het draaien, hun schermen in donkere modus nauwelijks leesbaar in het moordende licht.

"We hebben nog niets verplaatst," zei Aerbico. "Zoals u kunt zien, liggen sommige stenen niet, maar staan op hun smalle kant. Dat kan niet door iets natuurlijk veroorzaakt zijn. Het *moet* één of andere boodschap zijn. Maar wat? We kunnen er geen structuur in herkennen. We ontberen een referentiekader en het zijn er domweg te weinig om herhalingen en variaties van elkaar te kunnen scheiden. Het zijn wel veel keien, maar er is geen Steen van Rosetta bij."

Keien? Stenen? Dachten ze dat ze ook nog geoloog was? Ze cirkelde rond de kristallen en bekeek ze van alle kanten, zonder enig inzicht op te doen. De rest zat haar aan te staren alsof ze een genie was dat er elk moment de oplossing uit zou flappen. De hoofdpijn nam weer toe. "Ik heb honger," zei ze. "Breng me iets te eten."

Er was niets anders dan koude pizza, restjes van het avondmaal van de computerjongens. Ze werkte het spul met tegenzin naar binnen. Het is al net zo koud en dood als mijn oorspronkelijke onderzoeksmateriaal, dacht ze verbitterd. Doodmaken, daar zijn we goed in.

De professor bleef om haar heen hangen, loerend op een gelegenheid om haar verder van dienst te kunnen zijn, steeds maar frunnikend met zijn toegangspasje. Hij leek meer op een zenuwachtig stokstaartje dan een geleerde. Het stoorde haar. In plaats van haar gedachten te focussen op het probleem van de stenen, probeerde ze iets te verzinnen om hem weg te sturen.

Toen viel de elektriciteit uit. De hele installatie was provisorisch; waarschijnlijk was er ergens een stekker los. In het donker klonken kreten van onthutsing. "Hoe kunnen we werken in het pikkedonker?! Moeten we als een stel blinden onze handen laten roffelen over Braille-toetsenborden?" Ergens slaakte iemand een luide kreet, net zo onverstaanbaar als de stenen onleesbaar waren.

De technici zochten zich op de tast een weg naar de bron van de ellende. Ze mopperden en vloekten, maar een goede luisteraar kon horen dat ze het eigenlijk wel avontuurlijk en interessant vonden, veel leuker dan het vruchteloze zoeken naar de oplossing van de stenenpuzzel.

Het duurde een paar minuten voor het elektriciteitsprobleem gevonden en verholpen was. Meteen ziedde het licht weer in volle felheid over de site. Maar nu stond in het centrum de oude bioloog, die achteloos een paar kartonnetjes vertrapt had en één van de kristallen in haar hand hield. Aerbico was ontzet. "Wat doet u nu?! Het patroon! Het is verruïneerd!"

Maar Tiedelgort had haar jetlag van zich afgeschud. "Dwazen. Er is daar helemaal geen licht! Ze communiceren niet visueel." Ze legde Aerbico het kristal in de hand. "De mensheid schrijft al 5400 jaar, maar Braille is nog maar 200 jaar oud. Dit is een boodschap die je moet voelen." Ze drukte zijn hand tegen het oneffen oppervlak. Zijn vingers voelden onregelmatigheden, maar ook herhalingen en variaties.

"Hoe?" vroeg de professor.

"Dat ding te lezen? Dat moet jij uitzoeken. Ik ben maar een bioloog."

Als Aerbico zijn titel waard was, dan zou hij het 'schrift' ontcijferen en er vast een Nobelprijs mee winnen. Maar eigenlijk was zij het geweest die het beslissende inzicht had gehad. Geeft niet, dacht ze, ik heb die prijs al. Toch zou het leuk zijn om hem twee keer te winnen. Dat was pas een manier om in de geschiedenisboekjes te komen! Maar makkelijk was het niet geweest. Ze pakte haar boek en las haar eigen verhaal nog eens, tenminste zoals haar biograaf McCalligh het had opgeschreven:

De CMO legde het uit. "Explosies zijn niet ongewoon in mijnen. Vooral in kolenmijnen hoopt zich nogal eens teveel methaan of kolenstof op en dan is het kleinste vonkje genoeg. Het is de grootste angst van elke mijnwerker. Omkomen in een explosie. Of nog erger, opgesloten raken en langzaam stikken van zuurstofgebrek. Maar Kayemba is geen kolenmijn. We delven er lanthaniden: niobium, ruthenium en yttrium. Grondstoffen worden steeds maar schaarser, dat weet u toch wel? Het werk is van vitaal belang voor de computerindustrie en groene energie!"

"En voor LQM en haar partners," zei Tiedelgort.

(Dat was niet helemaal waar. Haar echte woorden waren geweest: "En voor de diepe zakken van de aandeelhouders van LQM." Ze had meteen spijt gehad van haar sneer en de volgende zin was een poging geweest om de zaak te redden.)

"Maar u ziet toch zelf ook wel dat er iets vreemds aan de hand is? De ploeg die de ader aanboorde had het over 'paarse smurrie', die 'stonk als een kwade bunzing' en, ik citeer opnieuw: 'wegkroop als een kromme rups'. Dat lijkt dierlijk leven. Meerellig leven, op vijf kilometer diepte, bij temperaturen van meer dan 60 graden Celsius, zonder zonlicht of zuurstof!"

De CMO zuchtte. "Ik begrijp uw wetenschappelijke passie. Wij zijn ook wetenschappers."

(Weer niet juist, hij had gezegd "Wij waren ooit ook ambitieuze masterstudentjes.")

"Maar er is geen ruimte voor experimenten. De mijn moet blijven draaien."

Tiedelgort hield voet bij stuk. "De wet stelt duidelijk dat de mijnbouw de natuur niet mag aantasten buiten een straal van drie kilometer. En aangezien de schacht vijf kilometer diep is, bent u die grens gepasseerd."

(Ze had McCalligh uitgelegd met wat voor blik de CMO haar aangekeken had, een curieuze mix van boosheid, humor en verveling, maar hij had het niet opgeschreven.)

"Wij zijn niet onredelijk. De werklui hebben een paar dagen nodig om de schacht weer vrij te maken. Daal af met hen en doe uw onderzoek."

Waarom had ze deze tekst goedgekeurd? Hij was veel te braaf. In het echt had ze de CMO gedreigd met een rechtszaak. Hij had even gezwegen, was toen naar voren geleund en had haar aangekeken met een blik die ze niet kon peilen. Toen had hij gelachen, diep vanuit zijn onderbuik. "De wet? In Congo? In de huidige crisis? Pfff!"

Tiedelgort herinnerde zich nog hoe ze haar felle blik en volle boezem in de strijd had gegooid en hem bijna gesmeekt om een gunst. En zijn reactie, hoe hij zijn blik had afgewend en uit het raam gestaard, alsof zijn aandacht al weer ergens anders was, of misschien omdat haar vrouwelijke vormen hem toch teveel werden. En zijn woorden: "De werklui hebben een paar dagen nodig om de schacht weer vrij te maken. Daal af met hen, schraap je mostroep van de rotsen en vang wat rupsen. Neem ze mee naar het lab en doe er zo veel onderzoek op als je wilt."

De herinnering aan de mijn was nog zo helder als gisteren. Haar eerste gedachte was geweest dat ze nu wist waarom de christenen de hel beneden situeerden. Het was donker, stoffig en stonk naar verbrand metaal. Ze zat ingeklemd tussen ruwe kompels die met elkaar praatten in Luba-Kasai. Ze verstond er geen woord van, maar wist precies wat er uit hun mond kwam: seksgrappen. Er werkten vrouwen in de bouw, amazones dienden in het leger, maar de mijnbouw was nog een mannenbolwerk. Ze was blij dat ze verstopt zat in een dik vormeloos mijnwerkerspak. Het had ook een nadeel: met elke 50 meter steeg de temperatuur een graad en met elke minuut zweette ze meer. De afdaling was een half uur lang maar leek een eeuwigheid te duren.

Toen ze beneden aankwamen was ze helemaal gedesoriënteerd door de grillige gangen, de enorme lampen en de dominantie van de apparatuur. Op sommige plekken was het licht verblindend, een hoek verderop sliepen schaduwen die zo zwart waren als de nacht. De kompels negeerden haar nu en gingen meteen aan het werk. De boormachines maakten een oorverdovend lawaai dat zelfs met oordoppen op hels was. Ze voelde zich als een nietig insect te midden van het geweld van de menselijke industrie.

Toch moest ze haar kans grijpen. Ze wilde een zijgang ingaan, maar een mijnwerker hield haar tegen. Hij wees op de geel-zwarte driehoek erboven: instortingsgevaar! Praten was onmogelijk. Ze pakte haar notitieblok en tekende er snel een rups op. Het gezicht van de kompel lachte, een bizarre grimas onder het vele roet. Hij wees haar naar een andere, onafgemaakte gang, weinig meer dan een nis.

Daar trof ze organische resten, achteloos in een bak gedumpt. Het leek allemaal dood spul. De stank van rotting voegde zich bij de klamme stoffige lucht. Teleurgesteld schepte ze wat van de smurrie in de DNA-schifter. Te denken dat die apparaten vroeger zo groot waren als een klerenkast! Met haar moderne schifter kon ze ter plekke onderzoek doen, in plaats van alles naar het lab te moeten sleuren.

Maar het leek er op dat de hitte en vochtigheid het instrument hadden aangetast. De waarden klopten van geen kanten. Variantie-indices van meer dan 75%, meervoudige terugwikkelingen en *negatieve* SNP-waarden? Verbeten probeerde ze mogelijke oorzaken van de verstoringen één voor één te elimineren. Ze deed nog meer steekproeven en kreeg een overzicht van meer dan 20 verschillende soorten, allemaal met dezelfde fundamentele afwijking. Het was geen mankement, het was iets anders ... Verwoed analyseerde ze de patronen, herkalibreerde een paar en deed vele herhaalproeven.

Ze schrok toen een mijnwerker op haar schouder tikte. Hij wees op de tijd klok en naar boven. Er waren ongemerkt uren voorbij gegaan. Haar blaas was vol en haar maag leeg, maar die moesten nog wat langer wachten. Dit keer maalde ze niet om de nabijheid van de kompels in de lift. Toen ze boven was sprong ze er

uit en zocht meteen de CMO op. De secretaresse protesteerde. "Helemaal zwart en in in werkerskleren, zo kunt u niet naar binnen, meneer ... mevrouw?"

Tiedelgort schoof haar terzijde, stormde het kantoor binnen en wierp een tablet op het bureau. "Niet links- maar rechtsdraaiende aminozuren en suikers. Meer dan 20 alleen al in mijn eerste monster. Het is leven en het is buiten-, eh, binnenaards! Op basis van artikel VI van het Verdrag van São Paulo eis ik een onmiddellijke stopzetting van alle mijnwerkzaamheden in Schacht 7Ca, tot onbepaalde tijd."

En nu hadden ze haar alweer nodig. Aerbico had de ontmoeting geregeld. Ze was al lang geen postdoc meer, maar toch was ze wat zenuwachtig. Niet vanwege de de geruchten over een tweede Nobelprijs. Hij had er meer recht op dan zij, hoewel ze hem misschien samen zouden krijgen. Maar hij had de reputatie nogal excentriek te zijn. Ze vroeg zich af hoe hij op haar zou reageren.

Toen ze de kamer binnenkwam was hij bezig met knutselen aan één of ander datamodel, geprojecteerd in drie dimensies met zo'n spiksplinternieuwe hologram-projector. Nee wacht, ze moest 'hologoj' zeggen. Drie lettergrepen waren al veel voor de jongelui. Hij was duidelijk van gemengde afkomst: blanke huid, een brede neus en schuine ogen. Opeens zag ze dat zijn datamodel niet drie-, maar vier-dimensionaal was; hij roteerde en translateerde delen het driedimensionale zichtveld in en uit. Om dat allemaal te bevatten moest je wel een wendbare geest hebben, of een kromme.

"Dr. Korozon?"

Hij draaide zich abrupt om en verruilde een blik van concentratie voor een brede lach. "Professor Tiedelgort! Noem me Yuri." Hij drukte haar de hand maar sloot daarbij zijn ogen en voelde haar grondig en subtiel. Het was bijna intiem.

Tiedelgort was gecharmeerd door het gebaar. "Ik begrijp dat u goede vorderingen heeft gemaakt met mijn hypothese?"

Hij opende zijn ogen weer. "We boeken resultaten, maar de voortgang is traag. Hier, kijk eens naar de meest recente vertaalpoging, versie Arna 22a sub 3."

Tiedelgort zag een vage woordenwolk met lijntjes van verschillende dikte er tussen. Ze las woorden als 'pijn', 'groeï', 'zuurstof', 'omkering', 'groter', 'dood', 'sluiten' en 'vuur'. "Jullie hebben al woorden ontcijferd?!" "Niet helemaal. Dit zijn waarschijnlijksoptima die uit ons model komen. Eigenlijk stickertjes die we zelf op de patronen geplakt hebben. Hopelijk zijn het de juiste."

"Maar wat is het geheel? Een beschrijving, een mededeling, een vraag?"

Hij stond op en nodigde haar met een handgebaar uit om mee te lopen door het futuristische lab met cilindervormige gangen. Ze zag dat hij op blote voeten liep. "De boodschap? Dat weten we nog niet. Ons probleem is dat de taal volledig onmenselijk is. Onze eigen talen zijn heel divers, maar delen wel structuren als onderwerp-gezegde-lijdend voorwerp, persoonlijke voornaamwoorden, tijd en plaats, et cetera. Dat lijkt hier allemaal afwezig te zijn. Vermoedelijk worden er andere structuren gebruikt, maar we hebben geen flauw idee wat. Misschien is het zelfs niet eens communicatie! Per slot van rekening is communicatie heel menselijk."

Tiedelgort was niet overtuigd. "Dieren communiceren ook. Zelfs planten sturen elkaar chemische alarmsignalen als er een horde insecten aanvalt. En die snappen we inmiddels vrij goed."

Weer die brede glimlach. "Taal is meer dan een handjevol signalen. Taal omvat syntaxis, semantiek en het combineren en hercombineren van woorden tot unieke zinnen en boodschappen. Om eerlijk te zijn: We betwijfelen of de kristallen meer zijn dan een paar losse kreten."

Hij zag de teleurstelling op haar gezicht en ging meteen door. "Maar dat is niet waarom ik u gevraagd heb om te komen. Ik heb een andere theorie. Volgens mij zijn deze kristallen slechts de tweede prijs! Datering wijst uit dat ze erg jong zijn, veel recenter dan uw ontdekkingen in de mijn. Het lijkt een secundaire, inferieure vorm van communicatie. Ik denk dat het een tweede poging is om met ons te praten, nadat de eerste gefaald had."

Tiedelgort staaarde hem aan.

"Zoals u terecht inzag zijn zicht en gehoor secundaire zintuigen; tast is ouder. Maar ook tast is niet het meest fundamentele zintuig. We zijn allemaal chemische fabriekjes, niet? Mijns inziens moeten we op zoek gaan naar chemische signalen: smaak en reuk. We moeten terug naar Kayemba en *levende* exemplaren vinden."

Nu raakte Tiedelgort opgewonden. Biologie, ja! Geen gewroet in dood DNA meer. Maar ze moest haar enthousiasme meteen temperen. "Daar hebben we een probleem," zei ze. "Heeft u het nieuws niet gevolgd? Er is een explosie geweest, in schacht 7C. Negen kompels zijn omgekomen, alle graafapparatuur is vernietigd, gangen zijn ingestort. De Congolezen hebben dat stuk van de mijn tot verboden gebied verklaard."

"Wat? LQM is heel strikt op het gebied van veiligheid. Dat is de, eh, één van de redenen dat ze de concessie hebben gekregen. De laatste explosie in een LQM-mijn dateert van 23 jaar geleden. Die boodschap zal hard aankomen bij de directie."

Tiedelgort had een glazige blik in haar ogen gekregen. "Boodschap? Jaaa! Ik denk dat ze ons een boodschap hebben gestuurd. Niet de directie, maar .. zij van beneden. Een derde vorm van communicatie, als uw theorie klopt en er dus nu al twee gefaald hebben." Haar lach was nu nog breder dan de zijne. "Eentje zonder syntaxis of semantiek, maar wel erg luid."

Korozon leek het ondanks zijn intelligentie nog niet te snappen.

"Die ontploffing was geen ongeluk. Ze hebben de LQM een bloedneus geslagen. Wie niet horen wil, moet maar voelen!"

De maanden na de explosie waren tijden van teleurstelling. Na veel getouwtrek gingen de Congolezen, die hun geldbron zagen opdrogen, akkoord met hernieuwing van de LQM-concessie. Maar wetenschappers waren niet langer welkom. Noch Tiedelgort noch Korozon had haar laatste theorie gepubliceerd. Toch vertrouwden de Afrikanen het niet. Congo had het Verdrag van São Paulo wel getekend, maar het parlement had het nooit geratificeerd en nu werd het soepeltjes terzijde geschoven.

De ontcijfering van de kristallen bleef steken in losse begrippen. Sommige wetenschappers beweerden dat het geen boodschap was maar een beschrijving. Daar kon de pers niets mee en de ontdekking verdween uit het nieuws. Het grote publiek richtte zich op Nollywood-films waarin koene helden invasies van beestachtige aliens, half mol en half insect, uit de diepe aarde afweerden. Het waren welkome afleidingen voor de dagelijkse problemen van overbevolking, vervuiling, corruptie en geweld.

Stilletjes op de achtergrond hielden de wetenschappers vol. Uit duistere hoeken en gaten schraapten ze fondsen bij elkaar. Een multidisciplinair onderzoeksteam daalde af in de in 2018 gesloten TauTona-goudmijn in Zuid-Afrika. Ze namen monsters en maakten de mijn, die al tot bijna vier kilometer reikte, nog dieper. Elke dag ging een groep onderzoekers een uur lang naar beneden, werkte tot de hitte ze teveel werd, en ging weer een uur lang omhoog terug naar de oppervlakte.

Tot ze in een obscure zijgang opnieuw organismen aantreffen. Een soort kleine insecten, met vier pootjes in plaats van zes, dook op tussen de rotsen. Er was ook een soort paarsblauw mos en planttentakels waarvan niet duidelijk was of het wortels waren, voelsprietten of iets anders. Jackpot! De onderzoekers werden helemaal wild. Iedereen wilde nu de mijn in om met eigen ogen de wezens te zien. Tiedelgort gebruikte haar status als Nobelprijswinnares om een plaats te bemachtigen. Als een stel kinderen in een nieuwe speeltuin kropen de wetenschappers door de benauwde gangen en duwden hun instrumenten in alle spelonken. Ze maten, monsterden, analyseerden en delibereerden.

Toen kwam de aardbeving.

Plotseling, zonder aankondiging, begonnen de megatonnen rots om hen heen te schudden. Stof woei op, het regende steenschilfers en het licht viel uit. Niemand zag het, maar iedereen voelde het. Met een oorverdovende klap dreunden de rotswanden tegen elkaar en sloten de mijngang af.

De beving hield even abrupt op als hij begonnen was. Het regende nog even stof. Het duister hield aan, niet bijna zwart maar helemaal pikdonker, drukkend alsof het gewicht had. Versuft raapten de mensen zich bij elkaar. Dr. Buckpaw had een gebroken been; dr. Planus was verpletterd door een vallend brokstuk zo groot als een voetbal. De rest was ongedeerd en begon zich te roeren. "Licht! Heeft iemand een zaklamp?" "Wat is er, wat is er -" "Dit is een mijn zonder mijnwerkers om ons te redden. We gaan er aan!" "Iedereen kalm blijven!" "Mijn been, aaaah! Mijn been!" "Hm, ik moet toch licht hebben om mijn afscheidsbrieven te kunnen schrijven." "Mammaaaa!" "Iedereen kalm blijven!" "Dit is geen expeditie meer, dit is een overlevingssituatie. Hoeveel eten hebben we, en belangrijker, hoeveel water?" "Wat nou hoeveel water? Hoeveel zuurstof?!" "Aaaah, urgh, argh, aaah!" "Iedereen, alsjeblieft kalm blijven!"

Dr. Anima, die het over de lucht had gehad, won de prijs voor het meest acute probleem. Er was geen waarneembare luchtstroom meer, alleen een paar restjes neerdwarrelend stof. Wetenschappers zouden geen wetenschappers zijn als ze niet snel de zaak in kaart zouden brengen. "De grot is hier ruwweg 400 kubieke meter, misschien anderhalf keer zoveel. Met 9 mensen is er genoeg zuurstof voor 123 uur als we volkomen rustig blijven liggen en niets doen, maar op dit moment ademen we zeker 5 tot 10 keer sneller. Maar het probleem van uitademen is erger dan inademen. Aangezien de koolstofdioxide die we uitademen ook niet weg kan, is de effectieve limiet geen 123, maar ongeveer 40 uur."

Natuurlijk bleven de mensen niet rustig, zeker niet volkomen. Al na een uur of twee begonnen er een paar versuft te raken, maar daar merkten ze niet veel van, omdat ze bezig waren met proberen een uitgang te vinden, noodsignalen te versturen, blind testamenten inkloppen op hun handcomputers, huilen en jammeren

of in een soort imitatie van de mijngang zelf mentaal in te storten. Na nog eens drie uur hadden ze allemaal merkbaar enige moeite met ademen. Er was nog steeds geen contact met de bovenwereld en de laatste hoop vervloog. Het duister en de echo's van hun jammeren sloten hen van alle kanten in, niet alleen fysiek maar ook mentaal. Acht uur na de beving zat iedereen met hoofdpijn te hijgen en begonnen sommigen wartaal uit te slaan.

Tiedelgort maakte de laatste uren mee in een soort droomtoestand, slechts half bij bewustzijn. Ze zag haar overleden man weer en reed op een houten stokpaardje door wollige witte wolken. Er kropen tentakels naar haar toe, die haar begonnen te overwoekeren. Ze zag het aan met de aanvaarding die je alleen in dromen tegenkomt, zonder te beseffen dat het nog steeds donker was. Beelden van de tweede Invasion of the Body Snatchers uit 1976 doemden op en ergens vond ze dat grappig. Maar anderen niet; ze zag sommigen met hun laatste krachten de tentakels wegrukken. Iemand had een aansteker en stak een kluts in de fik. Daar ging de laatste zuurstof.

Maar vreemd genoeg hield het dromen niet op. Het ging alsmaar door, alsof de eeuwige slaap ook echt een slaap was, niet het doffe einde van de dood. Ze voelde zich weer jong, klein en onbeschreven. Niet denkend, slechts ervarend. Ze ervoer weer de sensatie van het zuigen op haar duim. Puur adenosinetrifosfaat, zo lekker ... Ze kon voelen hoe haar vingers zich vertakten, steeds verder, miljoenen, miljarden, tonktiljoenen keren, totdat ze zichzelf weer tegenkwamen aan de andere kant. Altijd tastend, proevend, knabbelend, gevoed door de warmte van de diepte. Traag, loom, vredig, maar nooit volledig in ruste. Ze was blind maar dat merkte ze niet eens; er was zo'n enorme weelde aan indrukken binnen bereik. Ergens besepte ze dat ze veranderd was, deel van een groter geheel. Enorm veel groter, ontzaglijk veel ouder, totaal anders, overweldigend. En ook trager. Het snelle leven, de plotselinge ontdekkingen, de gedachtensprongen, ze werden allemaal gereduceerd tot flikkeringen in de grote stroom. Alsof het verhaal van haar leven langer en langzamer werd, omdat er geen andere weg was.

Ze ging op ontdekkingsreis in haarzelf, of wat ze geworden was. Op grote schaal hadden de vertakkingen de vorm van een bolschil, op kleine schaal teveel patronen om te bevatten. En wirwar van leven, gewikkeld om de weldadige warmte uit de diepte van de wereld.

En ze ontdekte het Istoriet. Een nietig klein ding in het grote geheel, als een niet-uitdovende echo er van, een bezinksel van het universum, doorweven met alle gedachten en herinneringen, ideeën, theorieën, experimenten, fantasieën en dromen van het leven. Gestaag groeiend in steeds grotere schillen, een venster op het terug, tot aan het vroegste verleden van de rots. Hier zou een introspect zich voor eeuwig in kunnen verliezen. Dit was het doel, de neerslag, de zin van het leven?

Aan de uiterste buitenrand van het Istoriet, de jongste schil, zag ze zichzelf. Ja, niet proeven of voelen maar zien! Ze zag alsof alles nieuw was voor haar oog. Vormen, waargenomen zonder aanraking; licht en donker; het verbijsterende fenomeen van kleuren. Zien in zonlicht, zien in de lucht, zelfs zien in de nacht. Planten die warmte van boven dronken in plaats van onder, van een gouden bol; kruiperds maar ook zwevers, los van de rots! En meest van al mensen. In dorpen, steden, slechts een paar miljard maar krioelend over de hele buitenkant, in verlamme kou maar toch hyperactief. Zo vertrouwd voor haar oude zelf, zo bizar voor haar nieuwe.

En ze zag, nee voelde, hoe de mensen in haar prikten, een klein pijntje maar fel en meteen uitbreidend als een infectie. Van boven, van buiten, priemend naar beneden. Eerst op één plek, maar rap op meerdere. Razendsnel, als een invasie van scheurende, hakkende en brandende indringers. Het onthutsende besef dat de infectie niet vergiftigd werd met zuurstof, maar er op leefde! Dan de geniale tegenzet, de immuunreactie, met zuurstof zelf als tegenwapen door vuur, explosief. Zonder succes, want de aanvallen gingen door.

Vlak onder het oppervlak van het Istoriet waren de pogingen tot communicatie terug te vinden: de muziek van de trillingen, ongehoord; het voedsel in de geisers, ongeproefd; de kristallen, hard en koud onder haar eigen handen.

Alles nog maar net geleden, een vingertrilling. Nee, een "oogwenk", corrigeerde ze. Ergens in de oceaan van voelers, wevers, roesters, wappers, woelers en doelers was ze nog steeds Tiedelgort. Eén stem te midden van vele, maar een stem, met herinnering aan mens-zijn. Ze kon tolken, uitleggen. "Nee, onze stalen handen zijn gevoelloos. Nee, we eten geen lanthaniden. Nee, zuurstof-explosies zullen ons niet tegenhouden. Nee, assimilatie zal niet werken; boven en onder zijn fundamenteel anders."

Maar nu ze onderdeel was van het geheel, kon ze de andere reden niet verborgen houden. Het inzicht van de bioloog werd blootgelegd. "Boven zijn mensen toproofdier omdat ze alle competitie doden. Zwakkeren worden geassimileerd, bruikbaren geknecht. Maar rivalen ... rivalen worden uitgeroeid."

Zoals ze gevoeld werd, voelde ze. Noch emotie, noch zakelijkheid, maar schakeling. Andere stemmen

roerden zich. "Het eerste instinct van elk leven is overlevingsdrang, ook in het diepe duister." "Boven wil uitroeien? Onder was eerst, sinds het ontstaan van de aardkorst, 20.000 keer eerder! En vastbesloten om er op het eind ook nog te zijn. Hoe moet het Istoriet anders compleet gemaakt worden?"

Consensus was snel bereikt. Allen tegen één? Dan één tegen allen. Rondom haar welden ideeën al op: Mega-aardbevingen, het oppervlak in de brand steken, het bovenwater de diepte in trekken. Wilde, bizarre plannen. Maar niet onmogelijk.

Haar gevoelens waren verdeeld. Ergens was ze nog wat mens. Wanhopig voegde ze een idee toe aan alle oorlogsplannen. Een ambassadeur, een brug tussen de twee, om in een laatste poging vrede te stichten waar strijd nu onvermijdelijk leek. Het lichaam van Tiedelgort bestond niet meer, maar iets nieuws groeien, daar vonden oud en nieuw elkaar.

En dus bloeide er, slechts twee jaar na de ramp met de wetenschappers in de TauTona-mijn, een boom van een onbekende soort op in de graslanden nabij Johannesburg. Hij groeide sneller dan mogelijk leek, centimeters per dag. Het was een enorm gevaarte, hoger dan de hoogste reuzensequoia. Hij had maar twee takken, een grote knop in de kruin met openingen waarin geen vogels geduld werden. Net als alruin leek hij in de verte op een mens. Een hybride: niet alleen cellulose maar ook vlees en bloed, doch met wortels in plaats van voeten. Wortels die heel diep gingen, kilometers diep.

Eerst was hij een curiositeit, toen een attractie en tenslotte, toen er klanken uit kwamen, een sensatie. Hij sprak met een stem die klonk als het schuren van graniet, niet in zinnen maar in een los web van woorden. Hij sprak van delen, van symbiose, van éénwording. Zouden de mensen iets voor de boodschap voelen?